

UPPSALA UNIVERSITET

Institutionen för ABM

Materprogram i biblioteks- och informationsvetenskap

Kursmoment: Bibliotek, kultur och samhälle, vt 2011

Lärare: Ann-Christine Norlén

Bibliotek utan gränser

En analys av Kurdiska biblioteket i Stockholm – en kulturinstitution i diaspora

Sonja Fagerholm

INLEDNING

Bakgrund, syfte, frågeställningar och material

I år är det fjorton år sedan Kurdiska biblioteket invigdes på Skeppsholmen i Stockholm. Dörrarna till ett världsunikt bibliotek öppnades och ambitionen var att rädda det kurdiska kulturarvet från försvinnande, förbud och censur. Kurdiska biblioteket skulle bli en institution bland kurder i en global och svensk diaspora liksom en institution i det mångkulturella Sverige. Verksamheten hade anspråk av närmast nationalbiblioteks-karaktär att samla in, dokumentera och tillgängliggöra det kurdiska kulturarvet i och utanför Sverige. I början av 2011 nyinvigdes Kurdiska biblioteket i sina nuvarande lokaler i Alvik. Det är idag ett dokumentations- och informationscentrum för kurdisk kultur och tillhandahåller dokument med anknytning till Kurdistan, på kurdiska eller på andra språk. Biblioteket är öppet för allmänheten och besökare kan botanisera i samlingar bestående av böcker, tidskrifter, artiklar, broschyrer, pressmeddelanden, affischer och musik.(Kurdiska bibliotekets hemsida)

Att Stockholm blev den fysiska platsen för ett kurdiskt bibliotek är inte så konstigt. Staden har en stor kurdisk minoritet samt är en litterär arena för många exil-kurder. I Stockholm har ett hundratal kurdiska författare samt ett femtiotal kurdiska förlag, tidningar och tidskrifter sin hemvist. (Tayfun 1998, s. 21f, 43, 49) Jag ser det som intressant att studera en biblioteks-verksamhet präglad av denna exils speciella villkor. Biblioteket befinner sig i ett gränsland både kulturellt och institutionellt. Det verkar inom både en global kurdisk diaspora som inom en svensk samhällelig, kulturell och politisk kontext. Institutionellt befinner sig biblioteket någonstans mellan specialbibliotek, folkbibliotek och nationalbibliotek. Vidare kan biblioteket ses som en viktig markör för den kurdiska identiteten liksom en aktiv aktör inom det mångkulturella svenska samhället.

Syftet med denna studie är att beskriva de samhälleliga och politiska villkor under vilka Kurdiska biblioteket har skapats. Den diskuterar vidare denna institutions utveckling och vilken betydelse biblioteket har för kurder i exil. Studiens frågeställningar är följande: Vilka var de avgörande faktorerna för bibliotekets tillkomst? Hur har biblioteket utvecklats? Vilken roll har biblioteket i en svensk och global kurdisk diaspora?

Studien baseras på en intervju med den nuvarande bibliotekschefen Newzad Hirori samt en intervju med Annsöfi Lindberg, ledamot i stiftelsen för Kurdiska biblioteket. En viktig studie som lyfter fram Kurdiska biblioteket är Lindbergs egen magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap, *Bibliotek i exil. Det kurdiska biblioteket i Stockholm*. (2007). Ett antal övriga texter som behandlar det Kurdiska biblioteket och den kurdiska diasporan används

fortlöpande i undersökningen och materialet ställs i relation till aktuell kurslitteratur om kulturpolitik och biblioteksväsen.

ANALYS

Den politiska kontexten – demokrati och mångfald

Frågan kring hur folkbiblioteksverksamhet skapas och utvecklas är uppmärksammas inom forskningen i biblioteks- och informationsvetenskap. Magnus Torstensson har i sin artikel *Att analysera folkbiblioteksutvecklingen – exemplet Sverige och några jämförelser med USA*, analyserat genombrottet av ”public library” idéerna i Sverige. Han belyser utvecklingen av folkbiblioteken i Sverige utifrån ett aktörs- och strukturperspektiv, där dessa variabler är starkt beroende av varandra. Med strukturperspektivet menar han den sociala, politiska och ekonomiska samhällsbilden. I aktörsperspektivet har Torstensson inspirerats av kunskaps-sociologin och människans avsiktliga handlande. Det är enligt honom inte strukturer som skapar bibliotek, utan människor som vill uppnå någonting med det och tror att de kan påverka en framtida utveckling. Han ser aktörerna som människor, pionjärer och drivkrafter i utvecklingen av folkbiblioteksrörelsen i Sverige. Han framhåller också att aktörerna samtidigt som de är med i att forma strukturerna även ständigt begränsas av rådande strukturer. Folkbiblioteksutvecklingen kan enligt honom ses som ett inslag i förändringarna i strukturerna där de avgörande och mest gynnsamma faktorerna är industrialiseringen och demokratiseringen. (Torstensson 2001, s. 149, 162,165).

Den grundläggande ideologin bakom Kurdiska biblioteket är alla människors rätt till demokrati- och yttrandefrihet och bevarandet av den kurdiska nationalitetens kulturella särart såväl i Kurdistan som i exil. (Kurdiska bibliotekets hemsida) Men rätten till information på sitt eget språk har aldrig varit en självklarhet för de kurder som lever i exil. Inte heller har organiserade bibliotek kunnat existera eller finna förankring i den kurdiska kulturen. Den svenska folkbiblioteksmodellen och det demokratiska samhället har därmed varit en viktig förutsättning och inspirationskälla då biblioteket skapades. (Lindberg 2007b, s.46) Folkbiblioteksmodellen vilar i sin tur på Unescos folkbiblioteksmanifest som framhåller frihet, välfärd samt samhällelig och personlig utveckling som grundläggande mänskliga värden.(Svenska Unescorådet 2006, s. 9) Även de svenska kulturpolitiska målen har betonat mångfald och framhäver idag allas möjlighet till kultur och bildning samt främjandet av ett kulturarv. (prop. 2009/10:3)

Inom svenska kulturpolitik är mångkultur ett väldebatterat begrepp men likväl en norm och ett honnörsord inom den politiska retoriken. (Mångfald är framtiden 2006, 57ff) I Sverige

styrts folkbiblioteken idag av den svenska bibliotekslagen där det betonas att: *”folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter...”* (SFS 1996:1596) Redan på 1980-talet ökade efterfrågan på litteratur för olika invandrargrupper genom de stora flyktingströmningarna. Lånecentraler för utländsk litteratur skapades under början av 1990-talet och uppdraget föll på kommunbiblioteken att tillfredsställa olika invandrargruppers behov. Verksamheten utmynnade senare i Internationella biblioteket som skulle verka som en resurs för kommunbiblioteken i landet. År 1983 lanseras vidare handboken *Kitab* som tecknade riktlinjerna för invandrarverksamheten vid de nordiska folkbiblioteken. Enligt dessa anvisningar utgick man ifrån att alla människor har samma behov och användarnas möjlighet att påverka utbudet var liten. Här beskrevs invandrare som en specifik grupp med bristande hänsyn till gruppens heterogenitet. (Karlsson ÅR s. 73) Inom den svenska kulturpolitiken kom dock fokus under 1980-talet att förflyttas från synen på invandrare som en speciell grupp till synen på invandrare som individer och medborgare som alla andra personer i landet. Vid tillkomsten av Kurdiska biblioteket underströk flera av 1996 års kulturpolitiska mål vikten i att stärka mångfalden inom kulturlivet. Det var också första gången mångfaldsbegreppet användes i samband med målformuleringar inom svensk kulturpolitik. År 2006 genomfördes, på uppdrag från regeringen, Mångkulturåret i Sverige. Syftet var *”att på ett bestående sätt öka alla invånares möjligheter att delta i kulturlivet och att skapa ett samspel mellan olika kulturtraditioner”*. (SOU 2007:50, s.45, 49)

Lindberg menar att det är svårt att passa in Kurdiska bibliotekets verksamhet och profil inom de vedertagna ramarna för mångkulturell biblioteksverksamhet. *”Det fanns inte en tanke hos de svenska myndigheterna på 1970-80-talen att man skulle bedriva någon dokumenterande och insamlande funktion av den litteratur som producerades i exil”*, menar Lindberg. *”Inte heller fanns det idéer om att invandrarna själva skulle kunna bedriva biblioteksverksamhet”*, fortsätter hon. Kurdiska biblioteket är enligt hennes mening en institution som går runt den gängse politiska synen på mångkulturell biblioteksverksamhet. Kurdiska biblioteket är ett tecken på att de mångkulturella idéerna kan ta sig helt egna vägar som går förbi politikerna och den politiska integrationspolitikens agenda. *”Man har inte lyssnat på vad svensk biblioteksförnings säger om mångkulturell biblioteksverksamhet utan Kurdiska biblioteket har en egen idé”*, säger Lindberg. *”Detta är en politisk modell som jag tror på och jag tror att det vore fel av svenska kulturpolitiker att stoppa denna utveckling”*, avslutar Lindberg. (Lindberg, 2011-03-24)

Utifrån Torstenssons modell av folkbiblioteksutvecklingen kan man säga att strukturerna som gynnade Kurdiska bibliotekets framväxt var det demokratiska samhället samt den

svenska kulturpolitiken som under flera årtionden välkomnat och stött kulturell mångfald. Men liksom Torstensson påpekar fanns det aktörer som ständigt formade utvecklingen av strukturerna. Detta kan illustreras i Lindbergs beskrivning av bibliotekets särart och egna vägval vid sidan av gängse mångkulturell biblioteksverksamhet, men ännu tydligare kan detta åskådliggöras i den kurdiska gruppens egna interna aktörer och drivkrafter som diskuteras vidare i följande avsnitt.

Den samhälleliga kontexten – nätverken och identiteten

Kurdiska biblioteket är en etablerad kulturinstitution i Sverige idag, säger Annsofi Lindberg. Hon återkommer vid flera tillfällen under intervjun till att beskriva personerna bakom skapandet av biblioteket nämligen initiativtagaren Nedim Dagdeviren och bibliotekets nuvarande chef Newzad Hirori. Ett år innan invigningen av Kurdiska biblioteket arbetade Dagdeviren fram ett brett nätverk både bland svenskar och bland kurder med syftet att förverkliga sin idé om ett kurdiskt bibliotek. *”Vid den tiden var biblioteket så starkt centrerat till Nedim som person”,* säger Lindberg. *”Han var en stark, karismatisk person som tog mycket plats, han var samtidigt oerhört driftig och visste hur han skulle föra sig i de kulturella sammanhangen. Det var många som trodde på honom och på hans idéer”,* berättar Lindberg. (Lindberg, 2011-03-24)

Med stöd från sitt nätverk, den svenska staten, Stockholms stad och ett antal övriga bidragsgivare påbörjade biblioteket sin verksamhet, inledningsvis som ett tvåårigt projekt och därefter som en stiftelse. Stiftelsen Kurdiska biblioteket förvaltas idag av en styrelse, där ledamöterna utses av Kungliga Biblioteket, Föreningen Kurdiska Bibliotekets Vänner, Svensk Biblioteksörening och Kurdiska Riksförbundet. I styrelsen finns även en kurdisk författare ur Sveriges Författarförbund samt en kurdolog. Från starten och fram till 2007 hade biblioteket även en referensgrupp bestående av kurdologer från flera länder världen över. (Kurdiska bibliotekets hemsida)

Idag vilar utvecklingen av biblioteket i stort på Hiroris bedrifter. Idén om att skapa ett bibliotek av närmast nationalbibliotekscharakter har gett vika för ett mer specialiserat och avgränsande angreppssätt. Hirori har även inlett samarbete med ett flertal kurdiska organisationen både i Sverige och internationellt. *”Han är väldigt arbetsam, uthållig och tålmodig i sitt arbete. Hirori är också en diplomatisk person, och har fått den kurdiska gruppen att samlas i biblioteket”* säger Lindgren. (Lindgren, 2011-03-24)

Både Dagdeviren och Hirori samt nätverken av kurdiska organisationer, bibliotekets referensgrupp och styrelse kan enligt Torstenssons modell ses som aktiva aktörer i

bibliotekets utveckling och existens. Vidare bör en viktig strukturell komponent i biblioteksverksamhetens framgångsrika etablering nämnas, nämligen den kurdiska gruppens aktivitet på det litterära området. Lindgren framhåller både i intervjun och i sin uppsats den speciella karaktär den intellektuella gruppen kurder i Stockholm har. De arbetar som hon beskriver det med hela spannet när det gäller litteratur. De kan fungera som förläggare, bibliotekarier, författare och översättare och Dagdeviren var själv verksam inom flera av dessa områden. (Lindgren, 2011-03-24)

Kurdiska biblioteket har således utvecklats inom ett socialt sammanhang där den kurdiska identitetens och litterära produktionens fortlevnad och utveckling säkras och stärks. Ann Sterner beskriver litteraturens och språkets betydelse för den nationella identiteten och hänvisar till Benedict Andersons uttryck "imagined communities" eller föreställda gemenskaper. Dessa gemenskaper är enligt honom resultat av den kapitalistiska tryckproduktionen och utgör föreställningar om vad nationen är. Den inhemska litteraturen är en del av nationalmedvetandet, enligt Sterner. Hon påpekar vidare att litteraturen har olika betydelser i olika kulturer beroende på bl.a. politikens förutsättningar och ekonomiskt bidrag till utgivning. En välfungerande nationell produktion och distribution är viktig för människors känsla för sitt språk och sin kultur, säger Sterner (Sterner 2009, s. 214ff) Mehmed Tayfun anser också att den svenska utbildning- och kulturpolitiken påverkat de kurdiska författarskapen och den kurdiska bokutgivningen. Han ser också litteraturen som viktig för kurdernas kollektiva medvetande och bevarandet av gruppens identitet. (Tayfun 1998, s. 56ff)

Hirori framhåller hur viktigt språket är för de kurdiska barnen och berättar hur biblioteket försöker stärka den språkliga identiteten genom kontakt med hemspråklärare och skolelever samt aktiviteter som sagoläsning för de små. *"För en tid sedan hade vi en boklansering av en barnbok här på biblioteket. Den lästes upp både på svenska och på kurdiska och hela evenemanget spelades in och sändes live på bibliotekets hemsida,"* berättar Hirori. (Hirori 2011-03-29) Detta är ett tydligt exempel på hur litteraturen idag kan sägas vara "Glocal", som Sterner framhåller. Samtidigt som den befinner sig i en helt lokal kontext ingår den i ett globalt sammanhang. (Sterner 2009, s. 216) Genom modern informationsteknologi kunde detta evenemang beskådas även i det hårt censurerade och förtryckta Kurdistan. Det må betyda enormt för den kurdiska gemenskapen. Kerstin Rydsjö och AnnaCarin Elf lyfter fram samhällets moderniseringsprocess och hur detta påverkar bibliotekens arbetsmetoder gentemot barnen. De menar att folkbiblioteken visat sig vara framgångsrika i att se barnens förändrade villkor både globalt och lokalt och att stödja individen i sin vardag samtidigt som man blickat utåt världen. (Rydsjö, Elf 2007, s.33) De lyfter också fram projekt inom

biblioteksverksamheten som särskilt förankrats i barnens och det flerspråkiga lokalsamhällets vardag och menar att bibliotekarierna bör vara omvärldsorienterade och ständigt lyhörda för de behov som finns lokalt. (Rydsjö, Elf 2007, s.176f) Utifrån deras resonemang kan Kurdiska biblioteket ses som en viktig mötesplats och aktör i förmedlingen av kultur och språk för den första och andra generationens kurdiska barn som växer upp i Sverige. Biblioteket har genom sin profil en fantastisk möjlighet arbeta just utifrån den kurdiska minoritetsgruppens speciella informationsbehov. Genom barnen uppmärksammas även föräldrarnas betydelse, skriver Rydsjö och Elf. (Rydsjö, Elf 2007, s.176) Detta kan ses som en metod att stärka den kurdiska gemenskapen över generationsgränserna.

Framtid, drömmar och vision – ett bibliotek utan gränser

”Det finns tre mål för framtiden”, säger Hirori. Det ena är att säkra bibliotekets resurser. Det andra är att alla kurder i Sverige skall känna till biblioteket. Det tredje är att nå ut globalt både till kurder i Kurdistan och i diasporan liksom till forskare och en allmänhet som intresserar sig för Kurdistan. Detta är min vision för framtiden, deklarerar han. I själva verket är detta arbete redan i full gång. Hirori berättar att han arbetar mycket med bibliotekets hemsida, han använder sig av Kurdisk media såsom webbnyhetsportaler, tidskrifter och tv-kanaler både i Kurdistan och i Sverige för att sprida kunskapen om biblioteket. Hirori förklarar också att han etablerat god kontakt med organisationer som Kurdiska Riksförbundet i Sverige och Kurdiska Kvinnoförbundet i Sverige vilka i sin tur har kurdiska föreningar över hela landet knutna till sig. Internationell har han goda kontakter till Institut Kurde de Paris och har även gjort ett preliminärt avtal med Library of Congress om utbyte av litteratur. Han framhåller såsom även Lindberg att digitaliseringen av beståndet är av central betydelse för att kunna sprida och tillhandahålla den kurdiska litteraturen över hela världen. (Hirori, 2011-03-29)

Under åren sedan biblioteket startade har det skett en utveckling av biblioteket på flera plan. Biblioteket är idag mer tillgängligt och mer institutionaliserat. Man har medvetet arbetat med en strategi att utveckla biblioteket professionellt genom tillämpning av standarder vid katalogisering, skapandet av en bibliotekskatalog, utökandet av tillgängligheten av beståndet samt etablerandet av kontakt med målgruppen i olika aktiviteter på biblioteket. Ett ytterligare exempel på bibliotekets tillgänglighet är deltagandet i den svenska fjärrlånekedjan.

När det gäller den ekonomiska frågan om biblioteket skall fortleva så kan man konstatera att biblioteket inför framtiden är gynnat av att det befinner sig i det Eriksson och Zetterlund kallar gråzon, nämligen en mer fristående stiftelseägd verksamhetsform. Denna kan enligt

dem utvecklas mer självständigt utifrån dess målgrupps behov än vad kommunala verksamheter överlag kan göra. (Eriksson, Zetterlund 2008, s. 55) I december 2010 anordnade Kurdiska biblioteket en stödgalä som föll väldigt väl ut. Denna privata sponsorerings är ny för biblioteket och kan ses som exempel på de kulturpolitiska villkor biblioteket lever under idag nämligen att hitta egna vägar till finansiering då staten blir mer passiv i kulturen. Stenström, Köping, Lanz menar att det är svårt att placera kulturen i ett fack idag och att den ofta är både offentligt, ideellt och privat finansierad. Ekonomiseringen av kulturen är numera vardag enligt dem. (Stenström, Köping, Lanz 2008, s. 85, 89) Vilket även Lindberg vittnar om då hon pratar om senare års personalnedskärningar på Kurdiska biblioteket samt hur bibliotekets styrelse aktivt jobbar med att finna nya finansieringsmöjligheter. (Lindberg, 2011-03-25) Hirori är dock positiv inför framtiden och menar att behovet av detta bibliotek är stort och nog så viktigt för verksamhetens framtida existens. (Hirori. 2011-03-29)

SAMMANFATTNING

Syftet med denna studie har varit att skildra de samhälleliga och politiska villkor under vilka Kurdiska biblioteket har skapats. Den har vidare diskuterat denna institutions utveckling och vilken betydelse biblioteket har för kurder i exil. Sammanfattningsvis kan man säga att analysen, utifrån Torstenssons modell, diskuterat de aktörs- och strukturmässiga faktorer som gynnat Kurdiska bibliotekets framväxt. Genom ett starkt engagemang, professionalism och litterär etablering på aktörernas sida har biblioteket funnit en naturlig hemvist i Stockholm. Här har det demokratiska samhället samt den svenska kulturpolitiken som under flera årtionden välkomnat och stött kulturell mångfald skapat förutsättningar för biblioteket att existera. Torstensson framhåller i sin modell att aktörerna ständigt medverkar i utvecklingen av strukturerna. Detta kan illustreras i Lindbergs beskrivning av bibliotekets särart och egna vägval vid sidan av den mångkulturella biblioteksverksamheten i Sverige. Studien har även lyft fram Dagdeviren och Hirori som viktiga personer och aktörer bakom Kurdiska bibliotekets etablering och utveckling samt bibliotekets betydelse för den kurdiska gemenskapen i Sverige och internationellt. Med tanke på de svåra villkor litteraturen lever under i stora delar av Kurdistan har den svenska kulturpolitiken genom sina stöd verkat positivt i levandegörandet av den kurdiska kulturen i Sverige och Kurdiska biblioteket kan ses som en knutpunkt och en samlade arena för den kurdiska identiteten både inom Sverige och globalt.

Annsöfi Lindberg har sagt att det råder en kosmopolitisk stämning på Kurdiska biblioteket. (Lindberg 2007b, s. 48) Jag instämmer i hennes ord och ser utvecklingsmöjligheter i

bibliotekets etablering inom den globala kurdiska diasporan. Ekonomiskt skulle biblioteket kunna få en stadigare grund genom finansiering utifrån, exempelvis genom EU:s fonder. Biblioteket skulle också vinna mycket på att digitaliseras. Med tanke på den kurdiska gruppens svåra existensvillkor i Kurdistan kunde Kurdiska biblioteket i Stockholm bli en virtuell resurs och ett bibliotek utan gränser för kurder världen över. Biblioteket skulle i framtiden också kunna arbeta aktivt gentemot den stora del av målgruppen som faktiskt är analfabeter, särskilt i den äldre generationen och bland kvinnor. Detta kunde verkställas exempelvis genom fokus på muntligt berättande i olika former, vilket har en lång historia inom den kurdiska kulturen. Biblioteket kunde bli en mötesplats där barn och äldre möttes genom exempelvis sagoberättande. Kurdiska biblioteket skulle också kunna fungera som en modell och rådgivande organ för andra minoriteter i uppbyggnaden av liknande bibliotek i Sverige. De besitter vid det här laget både värdefull erfarenhet och kunskap i uppbyggnaden av en mångkulturell biblioteksverksamhet utifrån en exilgrupps särskilda behov. Biblioteket kan ses som en modell för en mångkulturell kulturinstitution och en symbol för yttrandefriheten i Sverige.

LITTERATURFÖRTECKNING

Bibliotekslagen SFS 1996:1596

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1996:1596>

Eriksson, Catarina & Zetterlund, Angela. (2008). "Den svenska biblioteksgeografin", Svensk Biblioteksforskning, vol. 17, nr 1, s. 39-63.

Kurdiska bibliotekets hemsida:

<http://www.kurdlib.org/history.aspx?lang=20&kateg=20&ukateg=10>

<http://www.kurdlib.org/aims.aspx?lang=20&kateg=20&ukateg=20>

Köping, Ann-Sofie, Lanz, Jenny, Stenström, Emma (2008), "Kulturens ekonomisering", i Beckman, Svante & Månsson, Sten, red. (2008). *KulturSverige 2009, SweCult*, Linköping: Sörlins Förlag. s.85-89.

KITAB : kulturell identitet tryggad av biblioteken : nordisk bibliotekshåndbok om invandrere og minoriteter = Kitab / redaksjon: Olaf Berggren

Lindberg, Annsofi (2007)a. *Bibliotek i exil. Det kurdiska biblioteket i Stockholm*. Borås, Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan. (Examensarbete)

Lindberg, Annsofi (2007)b, "Kurdiska biblioteket", *Ikoner*, no.6 2007, s. 44-49.

Persson, Anna Lena (2007). "En symbol för yttrande friheten. Kurdiska biblioteket i Stockholm är unikt i västvärlden". [elektronisk] *Författaren*, no. 3 2007.

<http://www.forfattarforbundet.se/sff/main.nsf/3/A69C7C165CCF37CEC12572F800470B49>

Propositionen Tid för kultur prop. 2009/10:3

<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/13/21/01/84ab8af9.pdf>

Rydsjö, Kerstin & Elf, Anna-Karin (2007). Studier av barn- och ungdomsbibliotek: en kunskapsöversikt, Stockholm, Kulturförvaltningen.

SOU 2007:50, "Mångfald är framtiden", *Slutbetänkande av kommittén för samordning av Mångkulturåret 2006*, Statens offentliga utredningar, Stockholm.

Sterner, Ann (2009). *Litteraturen i mediasamhället*, Studentlitteratur, Lund.

Svenska Uneskorådet (2006). "Unescos folkbiblioteks och skolbiblioteks manifest" *Svenska Uneskorådets skriftserie*, no. 1 2006/1, s.1-26.

Tayfun, Mehmed (1998). *Kurdiskt författarskap och kurdisk bokutgivning: bakgrund, villkor, betydelse*. Borås, Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan. (Examensarbete)

Torstensson, Magnus (2001) "Att analysera folkbiblioteksutvecklingen-exemplet Sverige och några jämförelser med USA", i Audunson, Ragnar & Lund, Niels Windfeld, red. (2001). *Det siviliserte informasjonssamfunn: folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en digital tid*, Bergen: Fagboksförl. s. 142-170.

Otryckta källor:

Intervju, Newzad Hirori, 2011-03-29 (inspelning finns i författarens ägo).

Intervju, Annsofi Lindberg, 2011-03-24 (inspelning finns i författarens ägo).